

ULISA: Uluslararası Çalışmalar Dergisi

Journal of International Studies

Cilt 8, Sayı 1 - Volume 8, Number 1

Ebru Demir*

* Dr. Öğr. Üyesi; Hukuk Fakültesi, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Ankara, Türkiye; ebrudemir@aybu.edu.tr; ORCID: 0000-0003-2529-3383.

İklim Değişikliği Alanında Güvenlik Konseyi Etkin Bir Rol Oynayabilir Mi? Fırsatlar ve Zorluklar

İklim değişikliği son yıllarda etkileri gözle görülür hale gelen önemli bir soruna dönüşmüştür. Ancak bu sorun ile nasıl kolektif bir şekilde mücadele edileceği hala belirsizliğini korumaktadır. Devletler her ne kadar iklim değişikliği ile mücadele için çeşitli sözleşmeler imzalamış olsalar da bu sözleşmelerin uygulamaya yansımaları yetersizdir. Bu durum, Birleşmiş Milletler'in ana organlarından biri olan Güvenlik Konseyi'nin iklim değişikliği alanında etkili bir aktör olup olamayacağı tartışmalarını beraberinde getirmiştir. Bilindiği üzere, Güvenlik Konseyi, bağlayıcı kararlar alabilme yetkisine sahiptir. Literatürde, bu kurumun iklim değişikliğine ilişkin konularda devletlerin isteksizliklerinin önüne geçebileceği şeklinde yorumlar mevcuttur. Bu makale, Güvenlik Konseyi'nin iklim değişikliği konusunda bir aktör olarak rol almasını yahut almamasını öne sürmemektedir. Makale, Güvenlik Konseyi'nin bu konuda rol almasının hukuki ve siyasi açıdan mümkün olup olmadığını objektif bir biçimde tartışmayı amaçlar. Literatürümüzde yeterince ilgi görmemiş bu konu, Güvenlik Konseyi'nin iklim değişikliği konusunda raporlar yayınlamaya başlaması ile birlikte daha da önemli hale gelmiştir.

Anahtar Kelimeler: Birleşmiş Milletler, Güvenlik Konseyi, İklim Değişikliği, Güvenlik Çalışmaları.

Can the Security Council Play an Effective Role in the Area of Climate Change? Opportunities and Challenges

Recently climate change has become a significant problem with its visible effects in our daily lives. How to combat this problem, however, remains uncertain. Although states have signed various conventions in order to fight climate change, the implementation of these conventions has been insufficient. The unwillingness of states has sparked debates about whether the United Nations Security Council could be an effective actor in the area of climate change. As is well-known, the Security Council has the authority to make binding decisions. The literature suggests that this institution could overcome the reluctance of states in terms of taking measures to combat climate change. This article does not advocate whether the Security Council should or should not play a role as an actor in climate change. The article aims to objectively discuss whether it is possible for the Security Council to take on a role in climate change. This issue, which has not received enough attention in our literature, has become even more significant with the recent reports published by the Security Council on climate change.

Keywords: United Nations, Security Council, Climate Change, Security Studies.

Araştırma Makalesi | Original Article

Atıf: *Ulisa: Uluslararası Çalışmalar Dergisi*, Cilt 8, Sayı 1 (2024), ss. 14-24.

Citation: *Ulisa: Journal of International Studies*, Vol 8, No 1 (2024), pp. 14-24.

Başvuru 21.05.2024 Received | Kabul 30.06.2024 Accepted

Ulisa: Uluslararası Çalışmalar Dergisi, Uluslararası İlişkiler ve Stratejik Araştırmalar Enstitüsü (ULİSA) tarafından yayınlanmaktadır.
Ulisa: Journal of International Studies is published by the Institute for International Relations and Strategic Studies (ULİSA).

E-ISSN:2602-3245 | <https://aybu.edu.tr/yulisa>

İklim Değişikliği Alanında Güvenlik Konseyi Etkin Bir Rol Oynayabilir Mi? Fırsatlar ve Zorluklar

1. Giriş

İklim değişikliği son yıllarda uluslararası kamuoyu tarafından en çok tartışılan konulardan biri olmuştur. Bunun farklı nedenleri olduğu ileri sürülebilir. İlk olarak, iklim değişikliği alanında sivil toplum kuruluşlarının ve öne çıkan iklim aktivistlerinin (İsveçli Greta Thunberg gibi) yürüttükleri kampanyaların iklim konusunda toplumlar nezdinde önemli bir farkındalık yarattığı belirtilmelidir. Sivil toplum kuruluşları gerek yürüttükleri kampanyalar ile gerek ise ulusal (örneğin Urgenda Foundation/Hollanda) ve bölgesel insan hakları mahkemeleri önüne taşıdıkları (örneğin Verein KlimaSeniorinnen Schweiz ve Diğerleri/İsviçre) davalar ile iklim konusunu gündemde tutmayı başarmaktadırlar. İkinci olarak, iklim değişikliği konusunun son yıllarda en çok tartışılan konulardan biri olmasının nedeni, bu sorunun etkilerinin günlük hayatta gözle görülür hale gelmesidir. İklim değişikliği kaynaklı sıcak hava dalgaları, dünyanın pek çok bölgesinde etkili olmaya başlamıştır. Yapılan çalışmalar, Amerika'nın en kalabalık elli şehrinde 1960'lı yıllara kıyasla sıcak hava dalga süresinin 49 gün daha uzun sürdüğünü göstermiştir. (Horton and Lakhani, 2023). Avrupa'da sıcak hava dalgalarının sebep olduğu ölüm oranlarında büyük bir artış olduğu bilinmektedir. (Rott, 2023) Afrika kıtası ise iklim krizinden en fazla etkilenen kıtalardan biri olmuştur. 2024 yılının mart ayında Mali'de sıcaklığın 48 dereceye çıkması ile sıcaklığa bağlı yüzlerce ölüm gerçekleşmiştir. (McGrath, 2024) Kuraklık nedeniyle büyük oranlarda mahsul kaybı yaşayan Afrika'da 2050 yılına kadar toplamda 200 milyon insanın aşırı yoksulluk ve açlık ile karşı karşıya kalacağı tahmin edilmektedir. (Adom, 2024)

İklim konusunun uluslararası kamuoyunda daha çok dikkat çekmesini sağlayan önemli etmenlerden biri de deniz seviyesindeki yükselme nedeniyle su altında kalma tehlikesiyle karşı karşıya olan devletlerin Uluslararası Adalet Divanı önündeki adalet arayışlarıdır. Bilindiği üzere, iklim değişikliği nedeniyle ortaya çıkması muhtemel tehlikelerden biri de deniz seviyelerindeki yükselmedir. Avrupa'daki ülkeler de dahil olmak üzere dünya üzerindeki birçok devlet önümüzdeki yıllarda bu problem ile yüzleşmek zorunda kalacaktır. Yükseltisi deniz seviyesinde olan ada devletleri ise deniz seviyesinin yükselmesi ile sahip oldukları toprakları tamamen kaybetme tehlikesiyle karşı karşıya kalacaklardır. Mart 2023'te Vanuatu liderliğinde Pasifik'te yer alan ada devletleri, Birleşmiş Milletlerin ana organlarından olan Uluslararası Adalet Divanı'ndan "devletlerin iklim krizinin etkileri karşısında savunmasız olan devletlere yönelik sorumluluklarına" ilişkin danışma görüşü talebinde bulunmuştur. (Birnbaum, 2023) Bu talep, uluslararası kamuoyunda büyük bir yankı uyandırmış ve Uluslararası Adalet Divanı'nın görüşünün yaratacağı etkiler tartışılmaya başlanmıştır.

2. İklim Değişikliği Bir Güvenlik Sorunu Mu?

İklim değişikliği konusu son yıllarda "güvenlik çalışmaları (security studies)" kapsamında değerlendirilmeye başlamıştır. (Peters, 2018, s. 209) Politik söylemlerin de bu yönde ilerlediği görülmektedir. Örneğin, İngiltere'de 2006 ile 2007 yılları arasında Dışişleri Bakanı olarak görev yapmış Margaret Beckett, iklim değişikliğinin İngiliz dış politikasının odaklandığı temel alanlardan biri olduğunu belirtmiştir. (Climate Diplomacy, 2006) 2013 yılındaki G8 toplantısında, iklim değişikliğinin, "güvenlik konusundaki zafiyetleri daha da artıran bir konu" olduğu ifade edilmiştir. (IISD, 2013) Birleşmiş Milletler Genel Kurulu da iklim değişikliği konusunu "tehdit çarpanı (threat multiplier)" olarak değerlendirmiştir. 2009 yılında Birleşmiş Milletler eski Genel Sekreteri Ban Ki-Moon'un ele aldığı rapora göre, çevresel faktörler, "çatışma dinamiklerini daha da şiddetlendirme riski taşımakta" ve "sosyal, politik ve ekonomik faktörlerle etkileşime geçerek silahlı çatışmaların doğrudan itici gücü" olabilmektedirler. (Genel Sekreter Raporu, 2009, paragraf 67)

Ban Ki-Moon, raporunda iklim değişikliğinin beş şekilde tehdit çarpanı olarak kendini gösterdiğini belirtmiştir. İlk olarak, iklim değişikliğinin insan haklarına olan etkisinin altı çizilmiştir. İklim değişikliğinin doğrudan yaşam hakkına, gıda hakkına, su hakkına ve barınma

hakkına bir engel oluşturduğu ifade edilmiştir. Temel hak ve özgürlüklere erişimde yaşanan problemlerin, sosyal, politik ve ekonomik gerilimleri tırmandıracağı açıktır. İkinci olarak, iklim değişikliğinin devletlerin gelişme ve ilerlemelerine önemli bir engel oluşturacağı vurgulanmıştır. Bu durumun uzun vadede politik istikrarsızlığa ve yoksulluğa yol açması kaçınılmazdır. Üçüncü olarak, iklim değişikliği düzensiz göç hareketlerine sebep olacaktır ve bu da halihazırda kısıtlı olan kaynaklar üzerinde daha fazla bir rekabet yaratacaktır. Dördüncü olarak, deniz seviyesindeki yükselme nedeniyle ada devletlerinin mevcudiyetleri tehlike altına girecektir. Bu devletlerin vatandaşları, vatansız kalmak gibi yahut göç gibi zor koşullarla baş başa kalacaklardır. Beşinci ve son olarak, iklim değişikliği devletler arasında kaynaklara yönelik bir mücadele yaratacaktır. Örneğin, tüm devletlerin ortak kullanımında olan alanlar (örneğin, açık denizler) üzerinde bir mücadele başlayacağı tahmin edilmektedir. (Genel Sekreter Raporu, 2009, paragraf 14-18) Benzer şekilde, Kuzey Kutbu'ndaki petrol ve doğalgaz için Kanada, Rusya, Amerika Birleşik Devletleri, Norveç arasında son yıllarda yaşanan güç mücadelesi buna yerinde bir örnek olabilir.

Somut birkaç örnek ile iklim konusunun silahlı çatışmalar için nasıl "tehdit çarpanı" olarak rol oynadığını daha açık bir şekilde gözlemleyebiliriz. Hükümetlerarası İklim Değişikliği Paneli'nin (Intergovernmental Panel on Climate Change) verilerine göre, iklim değişikliği nedeniyle önümüzdeki yıllarda dünya üzerinde fazla sayıda kasırga ortaya çıkacaktır. (IPCC, 2007) Bu veriler ışığında, Birleşmiş Milletler Çevre Programı eski direktörü Achim Steiner, kasırgaların yol açabileceği güvenlik sorunlarını daha iyi anlamak için Honduras örneğine bakmamızın yeterli olduğunu söylemiştir. (Güvenlik Konseyi, 2011, s. 5) 1998 yılında Honduras'ta gerçekleşen Mitch Kasırgası, ülkenin altyapısının yaklaşık yüzde 70'ini tahrip etmiş, binlerce kişi hayatını kaybederken milyonlarca kişi ise evsiz kalmıştır. (Solís, 2022) Steiner'a göre, iklim değişikliği üzerine Hükümetlerarası İklim Değişikliği Paneli'nin tahminlerinin gerçekleşmesi halinde, doğal afetlerin ölçeği ve sayısı artacak ve bu da birçok devlet için güvenlik sorunu yaratacaktır. (Güvenlik Konseyi, 2011, s. 5)

Burada altı çizilmesi gereken önemli bir nokta da iklim değişikliğinin düzensiz göç hareketleri nedeniyle çatışma yaratma potansiyelidir. İklim değişikliğinin nasıl ve hangi yollarla silahlı çatışmalara yol açabileceği değerlendirilirken, göç hareketlerine önemli bir ağırlık verilmiştir. Aynı ülke içerisinde yahut farklı ülkeler arasında gerçekleşecek göçlerin, etnik, politik ve ekonomik farklılıkları su yüzüne çıkaracağı öne sürülmüştür. (Burrows ve Kinney, 2016) Nitekim, iklim değişikliği ve silahlı çatışma literatüründe, pek çok araştırmacının göç hareketleri üzerine yoğunlaştığını gözlemleriz. (Reuveny, 2007; Brzoska ve Fröhlich, 2016; Thalheimer ve Webersik, 2020)

Trina Ng'ye göre (2010, s. 286), Darfur örneği de bize kaynak kıtlığının nasıl hızlı bir şekilde silahlı çatışmaya dönüşebileceğini göstermektedir. Darfur, 1980'li yılların başına kadar tarım ve hayvancılıkla geçimini sürdüren bir nüfusa sahipti. Kuraklık sonucunda hayvancılık ile uğraşan nüfus bu geleneksel yaşam tarzını sürdüremeyeceğini fark ederek ülke içinde göç etmek zorunda kaldı. (Ng, 2010, s. 286) Ülke içerisinde ortaya çıkan düzensiz göç hareketleri etnik gruplar arasında kutuplaşma ve sonrasında da silahlı çatışma yarattı. (Ng, 2010, s. 286) Birleşmiş Milletler eski Genel Sekreteri Ban Ki-Moon, Darfur'daki çatışmayı "dünyanın ilk iklim değişikliği çatışması" olarak nitelendirmiştir. (Popovski, 2017) Her ne kadar Darfur'daki çatışmanın etnisite başta olmak üzere pek çok nedeni bulunsa da çatışmanın ekolojik boyutu çoğu zaman dikkatlerden kaçmaktadır. (Abouyoub, 2012, s. 150) Darfur'da son yıllarda yoğun olarak meydana gelen kuraklık ve bunun sonucunda da toprak kaybı ve mahsul üretiminde düşme, etnik ve politik gerilimleri şiddet boyutuna taşımıştır. (Mazo, 2009, s. 84)

Suriye savaşında da iklimin önemli olduğunu ileri sürebiliriz. Amerika Birleşik Devletleri Hükümeti 2015 yılına ait Ulusal Güvenlik Stratejisinde ve Savunma Bakanlığı 2014 yılına ait "İklim Değişikliği Uyum Yol Haritasında (Climate Change Adaptation Roadmap) güvenliği etkileyen faktörleri ele almışlardır. (van der Linden, 2017, s. 121) Her iki belgede de 2011'de Suriye'de başlayan çatışmanın kısmen 2007-2010 yılları arasında iklim değişikliği kaynaklı kuraklıktan kaynaklandığı tespit edilmiştir. İki belgede de aşırı kuraklığın yarattığı politik ve sosyal

gerilimlerin altı çizilmiştir. (van der Linden, 2017, s.122) İklim değişikliğinin silahlı çatışmalarda “tehdit çarpanı” olduğu yukarıdaki örneklerden de gözlemlenebilmektedir.

Jane McAdam ve Ben Saul’a göre (2010, s. 360) iklim değişikliği konusunda “insan güvenliği” merkezli bakılması bu alanda uluslararası iş birliklerinin önünü açacak ve ilgili uluslararası aktörleri harekete geçirecektir. Uluslararası insan hakları hukukunun yıllar içindeki gelişimi ile insan ve insan güvenliği uluslararası hukukun merkezine oturmuştur. Günümüzde uluslararası kamuoyu, insan güvenliğini sağlamayı bir sorumluluk olarak görmektedir. (von Tigerstrom, 2007, s. 8) Dolayısıyla, kamuoyunun dikkatinin, eriyen buzulların üzerindeki kutup aylarından, kuraklık nedeniyle hayatını kaybetme riskiyle karşı karşıya kalan insanlara çevrilmesi, uluslararası kamuoyunu daha güçlü bir şekilde harekete geçirme kuvvetine sahiptir.

Öte yandan, iklim değişikliğinin bir güvenlik meselesi haline getirilmesine yönelik itirazlar da bulunmaktadır. Örneğin, Simon Dalby’ye göre (2013, s. 34), güvenlik çalışmaları yalnızca politik istikrarsızlıklar ile ilgilenmekte, iklim konusu bir kriz seviyesine ulaşana kadar ortaya çıkan karbondioksit emisyonlarını göz ardı etmektedir. Maria Julia Trombetta’ya göre ise (2008, s. 593), iklim ve çevre problemleri güvenlik alanına taşınmakta, ancak gelişmiş devletlerin bu problemlerin ortaya çıkmasında oynadıkları rol önemsenmemektedir. Ayrıca güvenlik alanında yetkilendirilmiş aktörlere (örneğin Güvenlik Konseyi) iklim değişikliği ile mücadelede önemli roller verilerek, bu aktörler meşrulaştırılmaktadır. (Trombetta, 2008, s. 593) Güvenlik Konseyinin adil ve demokratik olmayan yapısı düşünüldüğünde, bu organın iklim adaleti (climate justice) için bir “kurtarıcı” gibi sunulması soru işaretleri doğurmaktadır. Güvenlik Konseyinin çevre ve iklim değişikliğine ilişkin konularda endişeli görünerek “çevresel sorumluluğa sahip olduğu imajı ile göz boyamasına (greenwashing) izin vermemek gerekir. Sonuç olarak incelediğimiz bu organın, demokratik ilkelere uygun hareket etmeyen ve adil ve eşitlikçi bir temele dayanmayan problemleri bir yapı olduğu unutulmamalıdır.

3. İklim Değişikliği ve Güvenlik Konseyi

Uluslararası hukukun ulusal hukuktan ayrıldığı noktalardan birisi kanun yapıcılar (devletler) ile kanun uygulayıcıların (devletler) aynı olmasıdır. Uluslararası hukuk rejiminin “Aşıl topuğu”, devletlerin arasındaki uyuşmazlıkları çözecek ve bu uyuşmazlıkları çözmek için yükümlülükler getirecek bir kurumun yokluğudur. (Werksman, 1996, s. xvi) Bunun pratikte doğurduğu pek çok sonuç bulunmaktadır. İklim değişikliği alanında bu durumun doğurduğu sonuç, devletlerin kendilerini bağlayıcı herhangi bir sözleşme ortaya koymaktan kaçınmaları olmuştur. Uluslararası çevre hukukunun gelişimi daha çok bağlayıcı olmayan yumuşak hukuk (soft law) kaynakları üzerinden ilerlemektedir. Devletler ekonomik kalkınmaya, çevrenin zararına olacak şekilde, öncelik verebilmektedirler. Çevreyi de merkeze alan sürdürülebilir bir kalkınma sağlayıp sağlamama konusunda devletler geniş bir takdir yetkisine sahiptirler.

Devletler, yalnızca uluslararası barış ve güvenlik söz konusu olduğunda kendilerini bağlayıcı karar alabilecek bir kuruluşun varlığını kabul etmişlerdir. İkinci Dünya Savaşı’nın hemen ardından 26 Haziran 1945 tarihinde devletler Birleşmiş Milletler Sözleşmesi ile Güvenlik Konseyine yalnızca uluslararası barış ve güvenliği ilgilendiren konularda bağlayıcı karar alabilme yetkisi tanımışlardır. Peki bu durumda, iklim değişikliğinin yarattığı ve gelecekte yaratacağı etkiler uluslararası barış ve güvenlik ile ilişkilendirilebilir mi? İklim değişikliğinin tehlikelerinin daha iyi gözlemlenebilmesi ile birlikte son yıllarda, iklim değişikliğinin uluslararası barış ve güvenliği ilgilendiren bir mesele olduğu ileri sürülmüştür. Özellikle, Güvenlik Konseyinin de iklim değişikliği hususunda raporlar yayınlaması ile birlikte “iklim değişikliği-uluslararası barış ve güvenlik” ilişkisi, sosyal bilimler alanında çalışan pek çok araştırmacı tarafından daha yakından incelenmeye başlamıştır. Bu bölümde Güvenlik Konseyinin iklim değişikliği alanında karar alma yetkisi bulunup bulunmadığı tartışılacaktır. Ayrıca makalede, Güvenlik Konseyinin iklim konusunda aktif bir rol üstlenmesinin olası etkileri ve yaratacağı problemler de ele alınacaktır.

Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nin 39. Maddesi Güvenlik Konseyini şu şekilde yetkilendirmiştir:

“Güvenlik Konseyi, barışın tehdit edildiğini, bozulduğunu ya da bir saldırı eylemi olduğunu saptar; uluslararası barış ve güvenliğin korunması ya da yeniden tesisi için tavsiyelerde bulunur veya 41. ve 42. Maddeler uyarınca hangi önlemler alınacağını kararlaştırır.” (Birleşmiş Milletler Sözleşmesi, 1945)

Maddede belirtildiği üzere, Güvenlik Konseyi, barışın “tehdit” yahut “ihlal” edildiğine veya “saldırı eylemi”nin mevcut olduğuna karar verdiği durumlarda eyleme geçebilmektedir. Maddedeki ifadeler incelendiğinde, iklim değişikliği ile “barışın ihlal edilmesi” yahut “saldırı eyleminin gerçekleşmesi” durumları arasında ilişki kurmak yerine, iklim değişikliği ile “barışın tehdit edildiği” durumlar arasında “daha kolaylıkla” bir ilişki kurulabileceği görülür. (Cousins, 2013, s. 197) İklim değişikliğinin günlük yaşamı kesintiye uğratan etkileri (aşırı hava olayları) düşünüldüğünde yahut insan hayatını riske atabilecek sonuçları göz önüne alındığında (deniz seviyelerinde yükselme, kuraklık), iklim değişikliğinin uluslararası barış ve güvenliğe bir tehdit oluşturduğu ileri sürülebilir.

39. Madde, Güvenlik Konseyinin yetkilendirildiği durumları tek tek sıralama yöntemi izlememiştir. Bunun yerine, hangi durumların bu madde kapsamında değerlendirileceğine karar verme yetkisini Güvenlik Konseyine bırakmıştır. Dolayısıyla, Güvenlik Konseyinin bu konudaki takdir yetkisi oldukça geniştir. Nitekim Güvenlik Konseyi, Soğuk Savaş ve özellikle de 11 Eylül saldırıları sonrasında yetkisinin kapsamını genişletmiş ve geleneksel anlamda “barış ve güvenlik” kavramlarının dışına çıkarak bu kavramları daha geniş yorumlamaya başlamıştır. Örneğin, Güvenlik Konseyi 17 Temmuz 2000’de ilk kez HIV/AIDS hastalığının bir “güvenlik” meselesi olduğunu ileri sürdüğü bir kararname yayınlamıştır. (Güvenlik Konseyi, Kararname 1308) Birleşmiş Milletler Sözleşmesi’ne taraf olan tüm devletleri HIV/AIDS’in önlenmesi için iş birliğine çağıran Güvenlik Konseyi, devletlerin eğitimden sağlığa pek çok alanda bu konuyla ilgili farkındalık yaratmalarını istemiştir. (Güvenlik Konseyi, Kararname 1308) Güvenlik Konseyinin bir hastalığı “güvenlik meselesi” olarak değerlendirmesi bazı araştırmacılar tarafından şüpheyle karşılanırken (McInnes, 2006), bazı araştırmacılar tarafından ise takdir görmüştür. (Poku, 2013) Benzer şekilde, Güvenlik Konseyi 11 Eylül saldırıları sonrası “terörizm”i de uluslararası barış ve güvenlik kapsamında değerlendirmeye başlamıştır. (Güvenlik Konseyi, Kararname 1373) Bu durum, Güvenlik Konseyinin Birleşmiş Milletler Sözleşmesi tarafından kendisine tanınan yetkilerin dışına çıktığı şeklinde yorumlanmıştır. (Happold, 2003)

Güvenlik Konseyi çevreye ilişkin konuları ilk kez 1990’lı yıllarda kendi gündemine dahil etmiştir. Örneğin, Irak’ın Kuveyt’i işgali üzerine Güvenlik Konseyi 687 sayılı kararnamayı yayınlamıştır. Bu kararnamede, Kuveyt’in işgali sırasında Irak’ın sebep olduğu çevreye yönelik zararın Irak Hükûmeti tarafından karşılanması gerektiği belirtilmiştir. (Güvenlik Konseyi, Kararname 687, paragraf 16) 1992 yılında ise ilk kez açık bir şekilde ekolojik dengenin korunması uluslararası barış ve güvenlik ile ilişkili görülmüştür. Güvenlik Konseyi Başkanı’nın yayınlamış olduğu 1992 yılına ait notta, “devletler arasında savaş ve askeri çatışma olmamasının, uluslararası barış ve güvenliğin sağlanması anlamına gelmeyeceği” belirtilmiştir. (Güvenlik Konseyi, Başkan Notu, 1992) Notta, ekonomik, sosyal ve/veya ekolojik istikrarsızlığın uluslararası barış ve güvenliğı tehdit edebileceği vurgulanmıştır. (Güvenlik Konseyi, Başkan Notu, 1992)

Güvenlik Konseyinin çevreye ilişkin konulara 1990’lı yıllardan itibaren ilgi gösterdiği açıktır. Peki iklim değişikliği konusu tam olarak ne zaman ve nasıl Güvenlik Konseyinin gündemine girmiştir? İklim değişikliğinin birçok aktör tarafından uluslararası barış ve güvenlik ile ilişkilendirilmesi, bu iki kavram arasındaki ilişkinin başlangıcı olarak değerlendirilebilir. Örneğin, 2006 yılında Birleşmiş Milletler eski Genel Sekreteri Kofi Annan, konuşması sırasında iklim değişikliğinin barış ve güvenliğe bir tehdit oluşturduğunu belirtmiştir. (Annan, 2006) Annan’a göre, yağış düzenlerindeki değişiklik dünyadaki mevcut kaynaklar üzerinde rekabet yaratacaktır ve bu da istikrarsızlaştırıcı durumlara ve düzensiz göç hareketlerine neden olacaktır. (Annan, 2006)

Buna benzer şekilde, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu da iklim değişikliği ile uluslararası barış ve güvenliği ilişkilendirdiği bir kararname kabul etmiştir. Kararnamede Genel Kurul, ilgili tüm Birleşmiş Milletler organlarını iklim değişikliği sorununa ilişkin adım atmaya çağırmıştır. (Genel Kurul, Kararname 63/281) Genel Kurul, Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nin birinci maddesinin de bu kararnamede altını çizmiştir. Birinci madde Birleşmiş Milletlerin amaç ve ilkelerinin yer aldığı bir maddedir. Genel Kurulun bu maddeyi hatırlatarak kararnameyi düzenlemesi, Genel Kurulun iklim değişikliği ile mücadele konusunu Birleşmiş Milletlerin temel amaç ve prensiplerinden ayrı tutmadığı şeklinde yorumlanabilir.

Güvenlik Konseyi ise ilk kez 2007 yılında iklim değişikliğini resmi olarak gündemine almış ve periyodik olarak bu konuda raporlar yayınlamaya başlamıştır. Bu raporlar, Güvenlik Konseyine üye devletlerin "iklim değişikliği- uluslararası barış ve güvenlik" ilişkisi hakkındaki fikirlerini içermektedir. Bilindiği üzere Güvenlik Konseyinin beş daimî (İngiltere, Fransa, Rusya, Çin ve Amerika Birleşik Devletleri) ve on (dönüşümlü bir şekilde seçilen) geçici üyesi bulunur. Bir sonraki bölümde Güvenlik Konseyinin iklim değişikliği konusunda gerçekleştirdiği toplantıların raporları incelenecek ve Güvenlik Konseyine üye devletlerin iklim değişikliği konusundaki tutumları analiz edilecektir.

4. Güvenlik Konseyi'nin İklim Değişikliğine İlişkin Raporları

Güvenlik Konseyi iklim değişikliği konusunda toplantılar gerçekleştirmeye ve böylece bu konuyu düzenli olarak gündeminde tutmaya başlamıştır. İlki 2007'de gerçekleştirilen bu toplantılarda ele alınan hususlar bu bölümde tartışılacaktır. Her ne kadar Güvenlik Konseyinin iklim değişikliği alanında yetkili olduğunu ileri süren devletler bulunsu da bunun aksini iddia eden devletler de mevcuttur. Dolayısıyla konuya ilişkin farklı bakış açıları bulunmaktadır. Önümüzdeki yıllarda Güvenlik Konseyinin iklim değişikliği ile ilgili nasıl bir plan ve program izleyeceğini öngörebilme açısından bu raporlar önem taşımaktadır.

2007 yılındaki toplantı İngiltere'nin çağrısı ile düzenlenmiştir. Birçok devlet Güvenlik Konseyinin iklim konusundaki bu adımını desteklemiştir. Örneğin, Papua Yeni Gine temsilcisi, deniz seviyesindeki yükselme sonucu yok olma tehlikesi yaşayan bir ülke olarak iklim konusunun kendileri için çok önemli olduğunu vurgulamıştır. Papua Yeni Gine temsilcisi "küçük ada halklarının karşı karşıya kaldıkları tehlikenin, silah ve bomba tehdidi altındaki halkların karşı karşıya kaldıkları tehlikelerden daha önemsiz olmadığını" ifade etmiştir. (Güvenlik Konseyi, 2007, s. 28) Toplantıda, Amerika Birleşik Devletleri'nin iklim krizine ve bu krizin çözümüne bakışı ise dikkat çekicidir. Amerika Birleşik Devletleri, ulusal bazda iklim değişikliği ile mücadele için ne gibi adımlar attığını açıklamıştır. İklim kriziyle mücadele için, Brezilya ve Çin ile yaptığı iş birliklerinden bahsetmiştir. (Güvenlik Konseyi, 2007, s. 10) Yine ulusal bazda emisyon oranlarını 2002 ile 2012 yılları arasında yüzde 18 azaltma hedefi olduğunu altını çizmiştir. (Güvenlik Konseyi, 2007, s. 11) Güvenlik Konseyi'nin daimî üyelerinden biri olan Amerika Birleşik Devletleri'nin, rapordaki ifadelerinden hareketle, iklim konusunda Güvenlik Konseyini yetkilendirmekten kaçındığı söylenebilir.

Nitekim, Amerika Birleşik Devletleri'nin iklim değişikliği alanındaki önemli sözleşmelere taraf olmayı reddettiğinin burada altını çizmek gerekir. 1992 tarihli Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi'nin hedeflerini gerçekleştirmek için düzenlenmiş olan Kyoto Protokolü'ne Amerika Birleşik Devletleri taraf değildir. İklim değişikliği konusunda bağlayıcı tek sözleşme olan ve 191 devletin taraf olduğu 1997 tarihli Kyoto Protokolü'nü Amerika Birleşik Devletleri ısrarlı bir şekilde imzalamayı reddetmiştir. Kyoto Protokolü'nün "süper-güç" Amerika Birleşik Devletleri tarafından imzalanmamasının, bu sözleşmenin uygulanmasında problemler doğuracağı iddia edilmiştir. (Purvis, 2004) Birleşmiş Milletler örgütüne taraf en güçlü devletlerden birinin Kyoto Protokolü'nü imzalamayı reddi, sözleşmenin geçerliliğinin ve etkililiğinin sorgulanmasına yol açmıştır. (Purvis, 2004) Uygulamaya bakıldığında, Kyoto Protokolü'nün bağlayıcı hedeflerinin devletler tarafından sıkı sıkıya dikkate alındığı söylenememektedir. Amerika Birleşik Devletleri'nin bir sözleşmeye taraf olması devletler nezdinde sözleşmenin önemli olduğuna dair bir intiba yaratmaktadır ve bu da sözleşmelerin uygulanmasını kolaylaştırmaktadır.

Güvenlik Konseyi toplantısı, iklim konusunda Güvenlik Konseyinin aktif bir rol almasına şüpheyle yaklaşan devletlerin de mevcut olduğunu bize göstermektedir. Güvenlik Konseyine şüphe ile yaklaşılmasının temel nedeni, Güvenlik Konseyinin devletlerin egemenliğine müdahale yetkisini elinde bulundurmasıdır. (Sanwal, 2013, s. 698) Bu organın iklim değişikliği alanında da yetkilendirilmesi, devletlerin egemenliklerine müdahale edebilme kapasitesinin de genişletilmesi anlamına gelmektedir. Örneğin, Güney Afrika Cumhuriyeti temsilcisi, “iklim değişikliğinin henüz uluslararası barış ve güvenliği tehdit edecek bir durum olmadığını” belirtmiştir. (Güvenlik Konseyi, 2007) Ayrıca, temsilciye göre, iklim konusunda daha temsili ve demokratik bir organ olan Genel Kurulun etkin bir rol oynaması daha yerinde olacaktır; çünkü Güvenlik Konseyi tüm devletleri temsil eden bir organ değildir. (Güvenlik Konseyi, 2007, s. 16) Rusya temsilcisi de iklim konusunun “sürdürülebilir kalkınma” meselesi olduğunu ve bu konunun sürdürülebilir kalkınma alanında uzmanlaşmış Birleşmiş Milletler organları ve uzman kuruluşları tarafından ele alınması gerektiğini belirtmiştir. (Güvenlik Konseyi, 2007, s. 17)

Namibya ise daha açık bir şekilde Güvenlik Konseyine ilişkin şüphelerini dile getirmiştir. Namibya temsilcisi, geleneksel anlamdaki barış ve güvenlik dışındaki konuların Güvenlik Konseyi tarafından ele alınmaması gerektiğini ifade etmiştir. Temsilciye göre, iklim değişikliğinin uluslararası barış ve güvenliğe yönelik herhangi bir tehdit oluşturması durumunda, yalnızca Birleşmiş Milletlerin çevre alanında yetkili ve etkin kuruluşları harekete geçmelidirler. (Güvenlik Konseyi, 2007, s. 31) Pakistan temsilcisi de iklim konusundaki uluslararası sözleşmelerin (Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi, Kyoto Protokolü gibi) hiçbirinin Güvenlik Konseyi’ne herhangi bir yetki tanımadığının altını çizer. (Güvenlik Konseyi, 2007, s. 24) Pakistan temsilcisine göre, Güvenlik Konseyi bu alanda, Birleşmiş Milletler Sözleşmesi dahil, hiçbir sözleşme tarafından yetkilendirilmemiştir ve dolayısıyla iklim konusunda bu organın herhangi bir rol oynaması doğru değildir. (Güvenlik Konseyi, 2007, s. 24) Özetle, iklim değişikliği konusunda Güvenlik Konseyinin bir rol oynayıp oynamasına dair devletler nezdinde önemli fikir ayrılıkları mevcuttur. (Peters, 2018, s. 202)

2011 yılında, bu kez Almanya’nın konuyla ilgili bir toplantı talebi üzerine, Güvenlik Konseyi iklim değişikliği ve uluslararası barış ve güvenlik” ilişkisini görüşmek için bir kez daha toplanmıştır. Toplantıda, 2007’deki toplantıya benzer şekilde, Güvenlik Konseyinin iklim konusunda aktif bir rol oynayıp oynamasına ilişkin olarak farklı görüşler ortaya çıkmıştır. Örneğin Nijerya temsilcisi, iklim değişikliğinin kendi ülkesindeki etkilerini dile getirmiştir. Nijerya’da kuraklığın mahsul üretimine ağır bir darbe vurduğunu ve bunun sonucunda da gıda güvenliği problemi yaşandığını belirtmiş ve Güvenlik Konseyinden iklim krizi konusunda aktif bir rol oynamasını talep etmiştir. (Güvenlik Konseyi, 2011, s. 10) El Salvador Cumhuriyeti temsilcisi de benzer şekilde, Güvenlik Konseyi’nin iklim değişikliğini uluslararası barış ve güvenliğe bir tehdit olarak tanımasının ve bunun sonucunda da gerekli önlemleri almasının çok önemli ve gerekli olduğunu ifade etmiştir. (Güvenlik Konseyi, 2011, s. 29)

Öte yandan, Portekiz temsilcisi ise Güvenlik Konseyinin iklim değişikliği hususunu tartışmak için uygun bir platform olarak kabul edilemeyeceğini belirtmiştir. (Güvenlik Konseyi, 2011, s. 20) Mısır da Güvenlik Konseyine şüphe ile yaklaşan devletlerden biridir. Mısır temsilcisi, Güvenlik Konseyinin Genel Kurul’un yetki alanına giren konuları mütemediyen ele alarak bu organın görev ve yetki alanına “tecavüz ettiğini” ve bu durumun da Mısır’ı endişelendirdiğini belirtmiştir. Mısır temsilcisi, Güvenlik Konseyinden “Birleşmiş Milletler Sözleşmesi tarafından kendisine tanınmış yetkilerin dışına çıkmamasını” talep etmiştir. (Güvenlik Konseyi, 2011, s. 26) Hindistan ise konuya teknik bir açıdan yaklaşmış ve Güvenlik Konseyine tanınmış yetkilerin gıda güvenliği gibi yahut ada devletlerin deniz seviyesi altında kalması gibi tehlikelere yönelik olarak işlevsiz kalacağını ifade etmiştir. Birleşmiş Milletlerin Güvenlik Konseyine tanıdığı yetkiler şu şekildedir:

“Madde 41. Güvenlik Konseyi, kararlarını yürütmek için silahlı kuvvet kullanımını içermeyen ne gibi önlemler alınması gerektiğini kararlaştırabilir ve Birleşmiş Milletler üyelerini bu önlemleri uygulamaya çağırabilir. Bu önlemler, ekonomik ilişkilerin ve demiryolu, deniz, hava, posta, telgraf, radyo ve diğer iletişim ve ulaştırma araçlarının tümüyle ya da bir bölümüyle kesintiye uğratılmasını, diplomatik ilişkilerin kesilmesini içerebilir.

Madde 42. Güvenlik Konseyi, 41. maddede öngörülen önlemlerin yetersiz kalacağı ya da kaldığı kanısına varırsa, uluslararası barış ve güvenliğin korunması ya da yeniden tesisi için, hava, deniz ya da kara kuvvetleri aracılığıyla, gerekli saydığı her türlü girişimde bulunabilir. Bu girişimler, gösterileri, ablukayı ve Birleşmiş Milletler üyelerinin hava, deniz ya da kara kuvvetlerince yapılacak başka operasyonları içerebilir.” (Birleşmiş Milletler Sözleşmesi, 1945)

Görüldüğü üzere, 41. madde silahlı kuvvet içermeyen önlemleri kapsamaktadır. Diplomatik ilişkilerin kesilmesi gibi yahut ekonomik ilişkilerin durdurulması gibi önlemleri içerir. 42. madde ise Güvenlik Konseyine silahlı kuvvet kullanımı yetkisinin verildiği maddedir. 41. ve 42. maddelerdeki yetkilerin, Hindistan temsilcisinin de ifade ettiği üzere, iklim değişikliği ile mücadele konusunda etkili olacaklarını ileri sürmek mümkün görünmemektedir.

5. Uygulamada Karşılaşılabilecek Zorluklar

Her ne kadar Güvenlik Konseyinin iklim değişikliği konusunda düzenli raporlar düzenlediğini gözlemlese de pratikte Güvenlik Konseyinin Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nden kaynaklanan yetkilerini kullanmasının önünde engeller bulunabilir. Öncelikle, yukarıda Güney Afrika Cumhuriyet temsilcisinin de belirttiği üzere, iklim değişikliğinin uluslararası barış ve güvenliği tehdit eden bir noktaya ulaşıp ulaşmadığı tartışmaya açıktır. Lucile Maertens (2021, s. 655) bu konuda Güvenlik Konseyinin doğrudan bir ihlalin yahut tehdidin gerçekleşmesini beklemekle yükümlü olmadığını ve önleyici tedbirlere başvurabileceğini ifade etmiştir. Nitekim, 1992 yılında Birleşmiş Milletler eski Genel Sekreteri Boutros Boutros-Ghali'nin yayınlamış olduğu “Barış için bir Gündem: Önleyici Diplomasi, Barış İnşası ve Barışı Koruma (An Agenda for Peace: Preventive Diplomacy, Peacemaking and Peace-keeping)” isimli rapordan beri Güvenlik Konseyine önleyici önlemler alma yetkisi tanınmış bulunmaktadır. Rapora göre, Güvenlik Konseyi önleyici bir önlem olarak askeri konuşlandırmaya (42. Maddeden kaynaklanan yetki) başvurabilecektir. (Boutros Boutros-Ghali, 1992, paragraf 31) Bu durum, Soğuk Savaş ve özellikle de 11 Eylül saldırıları sonrasında Güvenlik Konseyinin yetkilerinin genişlemesinin bir örneği olarak değerlendirilebilir. Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nin yorumlanmasıyla Güvenlik Konseyine verilen yetkiler Soğuk Savaş sonrası genişletilmiştir. Dolayısıyla, iklim değişikliği konusunda Güvenlik Konseyi önleyici önlemlere başvuracağını belirterek Güney Afrika Cumhuriyeti'nin dile getirmiş olduğu eleştirilerin önüne geçebilir.

İklim değişikliğinin Güvenlik Konseyi tarafından nasıl ele alınacağına günün sonunda Güvenlik Konseyi üyeleri karar vereceklerdir. (Penny, 2007, s. 62) Judith Nora Hardt'ın belirttiği üzere (2021, s. 6), “güvenlik” konusu üzerinde uzlaşmaya varılmış sabit bir konu değildir. Bu nedenle, dünyanın herhangi bir yerinde iklim kaynaklı bir krizin uluslararası barış ve güvenliği tehdit edip etmediği Güvenlik Konseyine üye olan devletlerin takdirine kalacaktır. Bu durumda, alınacak kararın politik çıkarlar doğrultusunda alınacağını tahmin etmek zor değildir. Bu konuyla ilgili Eski Yugoslavya Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin (EYUCM) önemli bir tespiti bulunmaktadır. Bilindiği üzere, EYUCM 1992-1995 yılları arasında eski Yugoslavya bölgesinde gerçekleşen savaş suçlarını tespit etmek ve yargılamak için kurulmuştur. EYUCM, Tadić davasında, Güvenlik Konseyi'nin “barışın tehdit edildiğine yönelik kararları”nın politik kararlar olduğunu belirtmiştir. (EYUCM, Tadić, 1997)

Nitekim, Güvenlik Konseyinin özellikle barışın tehdit edildiğini tespit ettiği konularda genellikle politik davrandığını gösteren somut örnekler de vardır. Örneğin, 1966 yılında Güney Rodezya'da hükûmetin devrilmesi, Güvenlik Konseyi tarafından kınanmıştır. Güvenlik Konseyi 232 sayılı kararname ile Güney Rodezya'daki durumun uluslararası barış ve güvenliği tehdit ettiğine karar vermiştir. (Güvenlik Konseyi, Kararname 232, paragraf 1) Benzer şekilde, 1977 yılında Güvenlik Konseyi Güney Afrika'ya silah ambargosu getirmiştir. Güvenlik Konseyine göre, Güney Afrika'da mevcut olan apartheid rejiminin elinde güçlü silahlar bulundurulması, uluslararası barış ve güvenliği tehdit etmektedir. (Güvenlik Konseyi, Kararname 418, paragraf 1)

İklim değişikliği konusunda Güvenlik Konseyinin karşısına çıkabilecek bir diğer zorluk, sorumlu devletin tespitidir. Bu sorun iklim değişikliği alanında karşılaştığımız genel bir sorundur. Çevre kirliliği konusunda, kirliliğe doğrudan yahut dolaylı olarak sebep olan aktörleri bulmak

mümkün iken, iklim değişikliğine sebep olan aktörlerin tespiti zor bir meseledir. Kuraklığa tam olarak hangi devletin neden olduğu yahut aşırı sıcak hava dalgalarının ortaya çıkmasında hangi devletin ne ölçüde sorumluluğu bulunduğu tartışmaya açıktır. İklim değişikliği devletlerin ve devlet dışı aktörlerin yüzyıllar boyunca kümülatif olarak katkıda buldukları bir problemdir. Dolayısıyla, Güvenlik Konseyinin iklim değişikliğine sebep olduğunu öne sürerek tek bir devleti hedef alması adil bir durum olmayacaktır. Harry van der Linden'e göre (2017, s. 125), tüm devletler kolektif bir şekilde sorumlu tutularak bu sorun çözülebilir.

Ayrıca, Harry van der Linden'e göre (2017, s. 125), günümüzde sera gazı emisyonlarının hangi devlet kaynaklı olduğunu ve dolayısıyla sorumluluğun hangi devlete ait olduğunu tespit etmek güçtür. Örneğin, Çin, Hindistan, Vietnam, Bangladeş gibi ülkelerde emek ve maliyet ucuz olduğundan birçok büyük markanın fabrikalarını bu ülkelere taşıdığını görürüz. Böyle bir durumda, sorumluluğun hangi ülkede olacağı tartışmaya açık bir konudur. Bu da Güvenlik Konseyinin 41. ve 42. maddede belirtilen önlemleri tam olarak hangi devletler için kullanacağı problemini yaratmaktadır. Özetle, Güvenlik Konseyinin iklim değişikliği konusunda önlemler almasının önünde birtakım teknik problemler bulunmaktadır.

6. Sonuç

İklim değişikliği tüm dünyayı ilgilendiren güncel bir problemdir. Bu problem 2007 yılından beri Güvenlik Konseyi tarafından da tartışılmaya başlanmıştır. Güvenlik Konseyinin iklim değişikliği konusunu gündemine alması, bu organın iklim değişikliği ile mücadelede etkin bir aktör olarak rol oynayıp oynayamayacağı sorusunu doğurmuştur. Eldeki çalışma, literatürümüzde yeterince çalışılmamış olan bu konuyu ele almıştır. Çalışma, Güvenlik Konseyinin iklim değişikliği alanında rol oynamasını yahut rol oynamamasını iler sürmek gibi bir amaç taşımamaktadır. Çalışma, Güvenlik Konseyi'nin bu alanda rol oynamasının hukuki ve politik açılardan mümkün olup olmadığını incelemiştir. Güvenlik Konseyinin iklim değişikliği alanında yayınlamış olduğu raporlar, Güvenlik Konseyi üyelerinin konuya yaklaşımlarını yansıtmaları açısından çalışmada analiz edilmiştir.

İklim değişikliği, aşırı hava olaylarına, deniz seviyesinde yükselmeye, kuraklığa sebep olmaktadır. Ada devletlerin deniz seviyesindeki yükselme sonucu yok olma tehlikesiyle karşı karşıya kalmaları yahut kuraklık sonucu ortaya çıkan düzensiz göç hareketleri, iklim değişikliğinin aynı zamanda bir uluslararası güvenlik meselesi de olduğunu göstermektedir. Nitekim, Birleşmiş Milletler Sözleşmesi tarafından uluslararası barış ve güvenliği sağlamak ile yetkilendirilmiş Güvenlik Konseyi iklim konusunu gündemine taşımış ve bu konuda periyodik toplantılar gerçekleştirmeye başlamıştır. Ancak, Güvenlik Konseyinin kararlarının politik çıkarlardan bağımsız olmaması ve Güvenlik Konseyinin daimî üyelerinin (özellikle Amerika Birleşik Devletleri ve Rusya) Güvenlik Konseyinin bu konuda adım atmasına yönelik çekincelerinin bulunması, bu organın iklim adaleti sağlamaadaki rolünü kısıtlamaktadır.

Kaynakça

Abouyoub, Y. (2012). Climate: The Forgotten Culprit - The Ecological Dimension of the Darfur Conflict. *Race, Gender and Class*, 19(1-2), 150-176.

Adom, P.K. (2024). Climate Change. Alarming Africa-wide report predicts 30% drop in crop revenue, 50 million without water. <https://www.downtoearth.org.in/blog/agriculture/climate-change-alarming-africa-wide-report-predicts-30-drop-in-crop-revenue-50-million-without-water-94723> (Erişim Tarihi 8 Mayıs 2024)

Annan, K. (2006). Basın Bülteni. SG/SM/10739-ENV/DEV/904, <https://press.un.org/en/2006/sgsm10739.doc.htm> (Erişim Tarihi 8 Mayıs 2024)

Birleşmiş Milletler Sözleşmesi, 1945.

- Boutros-Ghali, B. (1992). An Agenda for Peace: Preventive Diplomacy, Peacemaking and Peacekeeping. <https://digitallibrary.un.org/record/145749?ln=en&v=pdf> (Erişim Tarihi 8 Mayıs 2024)
- Brzoska, M. ve Fröhlich, C. (2016). Climate Change, Migration and Violent Conflict: Vulnerabilities, Pathways and Adaptation Strategies. *Migration and Development*, 5(2), 190-210.
- Burrows, K. ve Kinney, P.L. (2016). Exploring the Climate Change, Migration and Conflict Nexus. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 13(4), 443-460.
- Climate Diplomacy (2006). Foreign Secretary Beckett: Berlin Speech on Climate and Security. <https://climate-diplomacy.org/magazine/foreign-secretary-beckett-berlin-speech-climate-and-security>. (Erişim Tarihi 8 Mayıs 2024)
- Cousins, S. (2013). UN Security Council: Playing a Role in the International Climate Change Regime? *Global Change, Peace and Security*, 25(2), 191-210.
- Dalby, S. (2013). Climate Change: New Dimensions of Environmental Security. *RUSI Journal*, 158, 34-43.
- Eski Yugoslavya Uluslararası Ceza Mahkemesi (EYUCM). (1997). Tadić Davası. <https://www.icty.org/x/cases/tadic/acdec/en/51002.htm> (Erişim Tarihi 8 Mayıs 2024)
- Happold, M. (2003). Security Council Resolution 1373 and the Constitution of the United Nations. *Leiden Journal of International Law*, 16(3), 593-610.
- Hardt, J.N. (2021). The United Nations Security Council at the Forefront of (Climate) Change? Confusion, Stalemate, Ignorance. *Politics and Governance*, 9, 5-15.
- Horton, H. ve Lakhani, N. (2023). Longer heatwaves driven by 'turbo-charged' climate change, say scientists. <https://www.theguardian.com/environment/2023/jul/17/longer-hotter-heatwaves-driven-turbo-charged-climate-change-scientists> (Erişim Tarihi 8 Mayıs 2024)
- IISD, SDG Knowledge Hub. (2013). G8 Identifies climate Change as Contributing Factor to Security Risks. <https://sdg.iisd.org/news/g8-identifies-climate-change-as-contributing-factor-to-security-risks/> (Erişim Tarihi 8 Mayıs 2024)
- IPCC. (2007). Forth Assessment Report: Climate Change 2007. https://archive.ipcc.ch/publications_and_data/ar4/wg1/en/ch10s10-3-6-3.html (Erişim Tarihi 8 Mayıs 2024)
- Maertens, L. (2021). Climatizing the UN Security Council. *International Politics*, 58, 640-660.
- Mazo, J. (2009). Darfur: The First Modern Climate-Change Conflict. *The Adelphi Papers*, 49(409), 73-86.
- McAdam, J. ve Saul, B. (2010). An Insecure Climate for Human Security? Climate-Induced Displacement and International Law. Edwards, A. ve Ferstman, C. (Ed.) *Human Security and Non-Citizens: Law, Policy and International Affairs*. (357-403) Cambridge: Cambridge University Press.
- McGrath, M. (2024). Climate change: Deadly African heatwave 'impossible' without warming. [https://www.bbc.com/news/science-environment-68835575#:~:text=According%20to%20the%20study%2C%20climate,was%20increased%20by%201.4C_\(Erişim Tarihi 8 Mayıs 2024\)](https://www.bbc.com/news/science-environment-68835575#:~:text=According%20to%20the%20study%2C%20climate,was%20increased%20by%201.4C_(Erişim Tarihi 8 Mayıs 2024))
- McInnes, C. (2006). HIV/AIDS and Security. *International Affairs*, 82(2), 315-326.
- Ng, T. (2010). Safeguarding Peace and Security in our Warming World: A Role for the Security

- Council. *Journal of Conflict and Security Law*, 15(2) 275-300.
- Penny, C. K. (2007). Greening the Security Council: Climate Change as an Emerging “Threat to International Peace and Security”. *International Environmental Agreements*, 7(1), 35-71.
- Peters, K. (2018). Disasters, Climate Change, and Securitisation: The United Nations Security Council and the United Kingdom’s Security Policy. *Disasters*, 42(2), 196-214.
- Poku, N.K. (2013). HIV/AIDS, State Fragility, and the United Nations Security Council Resolution 1308: A View from Africa. *International Peacekeeping*, 20(4), 521-535.
- Popovski, V. (2017). Does Climate Change Cause Conflict? *Brookings*.
<https://www.brookings.edu/articles/does-climate-change-cause-conflict/#:~:text=U.N.,to%20the%20conflict%20in%20Darfur> (Erişim Tarihi 8 Mayıs 2024)
- Purvis, N. (2004). The Perspective of the United States on Climate Change and the Kyoto Protocol. *International Review for Environmental Strategies*, 5(1), 169-178.
- Reuveny, R. (2007). Climate change-Induced Migration and Violent Conflict. *Political Geography*, 26, 656-673.
- Rott, N. (2023). U.S., European heatwaves ‘virtually impossible’ without climate change, study finds. <https://www.npr.org/2023/07/25/1189837347/u-s-european-heat-waves-virtually-impossible-without-climate-change-new-study-fi> (Erişim Tarihi 8 Mayıs 2024)
- Sanwal, M. (2013). Why is the UN Security Council Discussing Climate Change? *Strategic Analysis*, 37(6), 694-699.
- Solís, L.G. (2022). Central America is Still Recovering from Hurricane Mitch. <https://www.americasquarterly.org/article/central-america-is-still-recovering-from-hurricane-mitch/> (Erişim Tarihi 8 Mayıs 2024)
- Thalheimer, L. ve Webersik, C. (2020). Climate Change, Conflicts and Migration. Krieger, T., Panke, D. ve Pregernig, M. (Ed.) *Environmental Conflicts, Migration and Governance* (s. 59-82). Bristol: Bristol University Press.
- Trombetta, M.J. (2008). Environmental Security and Climate Change: Analysing the Discourse. *Cambridge Review of International Affairs*, 21(4), 585-602.
- van der Linden, H. (2017). Climate Change Mitigation and the U.N. Security Council: A Just War Analysis. Kling, J. (Ed.) *Pacifism, Politics, and Feminism: Intersections and Innovations* (116-136). Leiden: Brill Rodopi.
- Von Tigerstrom, B. (2007). *Human Security and International Law: Prospects and Problems*. Oxford: Hart Publishing.
- Werksman, J. (ed). (1996) *Greening International Institutions*. New York: Earthscan.

Birleşmiş Milletler Dokümanları

- Birleşmiş Milletler Sözleşmesi (1945, Haziran 26) San Francisco.
- Genel Kurul, Kararname 63/281. (2009, Haziran 11). A/RES/63/281.
- Genel Sekreter Raporu (2009, Eylül 11). A/64/350.
- Güvenlik Konseyi, Başkan Notu. (1992, Ocak 31). S/23500.
- Güvenlik Konseyi, Kararname 1308. (2000, Temmuz 17). S/RES/1308.

Güvenlik Konseyi, Kararname 1373. (2001, Eylül 28). S/RES/1373.

Güvenlik Konseyi, Kararname 232. (1966, Aralık 16). S/RES/232.

Güvenlik Konseyi, Kararname 418. (1977, Kasım 4). S/RES/418.

Güvenlik Konseyi, Kararname 687. (1991, Nisan 8). S/RES/687.

Güvenlik Konseyi, Toplantı Raporu. (2007, Nisan 17). S/PV.5663.

Güvenlik Konseyi, Toplantı Raporu. (2011, Temmuz 20). S/PV.6587.